

Tıp Süreli Yayıncılığında Bir İlk = Elektronik Dergi (KBB-Forum) www.kbb-forum.net

*A First Attempt by Medical Periodicals:
E-Journal (KBB Forum)*

Orhan Yılmaz* ve İrfan Yorulmaz**

Giriş

Tıp dinamik bir bilimdir. Değişiminin hızını yakalamak bazen akademisyenlerin bile başaramadığı bir eylemdir. Sağlık alanındaki baş döndürücü gelişmeler kullanıcılarına kongre, sempozyum, konferans, seminer vb. sözel ve kitap, dergi, bülten, broşür gibi yazılı araçlar yoluyla ulaştırılırlar.

Gelişimlerin hızına bağlı olarak bu araçların da sunuluş şekillerinde değişimler olmaktadır. Özellikle bilgisayarın bu alandaki desteği nedeniyle gelişimin ve bilginin kullanıcılarına ulaşımı daha süratli olmaktadır. Öyle ki, kongreler daha sık aralıklarla yapılmakta ve bunlara internet üzerinden ulaşılabilmekte ve telekonferans ve telekongreler düzenlenmektedir. Kitaplar daha sık baskı yapmakta ve son zamanlarda kitap yanında cd-rom olarak da yayınlanmaktadır.

Tıpta gelişen bilimin iletilmesinde sık kullanılan tıp dergileri de bundan payını almıştır. Önceki yıllarda yılda 1-2 sayı basılan daha sonra 3-4'e çıkan bu dergiler, şimdilerde daha fazla sayıda çıkıp internet aracılığıyla çevrim içi olarak okuyucusuna ulaşılabilir.

Dünyada artık hiçbir bilgi gizli kalmamaktadır. Bilginin paylaşımı özellikle bilgisayar ve internet aracılığıyla çok hızlı şekilde olmaktadır.

* Doç. Dr., KBB-Forum Editörü (orhan@kbb-bbc.org).

**KBB-Forum Editörü (yorulmaz@diapup.ankara.edu.tr).

Basılı Dergi

Sağlık ve tıp alanındaki gelişim ve çalışmaların iletildiği tıp dergileri basılı olmalarından kaynaklanan bazı dezavantajları da barındırmaktadır.

- Öncelikle zaman sorunu; en iddialı ya da hızlı dergide bile çalışmanın kullanıcısına ulaşması bir yıldan fazla süreyi bulabilmektedir. Bu süre bazı dergilerde iki yıla bile yaklaşmaktadır. Bilginin hızlı üretilip tüketilmesi karşısında bu durum garip karşılanmakta ve değişik yorumlara neden olabilmektedir.

- Basılı dergi ilgili kullanıcısına ulaşamayabilmektedir. Her okuyucuya ulaşmak takdir edilmelidir ki, Türkiye ya da dünyada güçlük taşımakta hatta olanaksız olabilmektedir.

- Ulaştığı okuyucu da bazen dergi içeriğinin sadece küçük bir bölümüyle ilgilenebilmektedir.

- Bilginin gecikmesi karşısında eskimesi söz konusu olmaktadır.

- Basım ve dağıtım maliyetleri dergi içeriğini ve hedef kullanıcıya ulaşımını kısıtlamaktadır. Sadece baskı ve dağıtım maliyeti nedeniyle birleşik sayı çıkan dergiler bulunmaktadır. Bu nedenle düzenli yayın aralığı bozulmakta ve güncellik yitirilmektedir.

- Basılı dergi yazar, danışman, yayın kurulu ve editöre zaman kaybettirdiği gibi bu basamaklar dışında dizgi, baskı, dağıtım gibi teknik işlemler nedeniyle de kendisini sıkıntıya sokmaktadır.

- Okuyucunun zaten gecikmeli basılmış yazıya yapacağı katkı, eleştiri ya da editöre mektuplar şeklinde olabilmekte, üstelik bu yazıda aslından kopuk ve farklı bir sayıda yer alabilmektedir.

Bu ve bunun gibi sorunlar Türk ve yabancı dizinler tarafından uygun bulunmamakta ve dergiler dizinlenememektedir. Ülkemizde TÜBİTAK-ULAKBİM bünyesinde yer alan TÜRK TIP DİZİNİ'nin de kuruluşundan bu yana üzerinde önemle durduğu konular hakemlilik, düzenli yayın aralığı, bilimsel araştırma yazılarının yüzdesi ve denetlenebilirliği olmaktadır.

Neden Elektronik Dergi?

Sağlık ve tıp, her zaman yeni gelişen ve hızlı değişen teknolojilere açık olmuştur. Elektronik sistemler son on yıl içinde bilginin paylaşılmasında

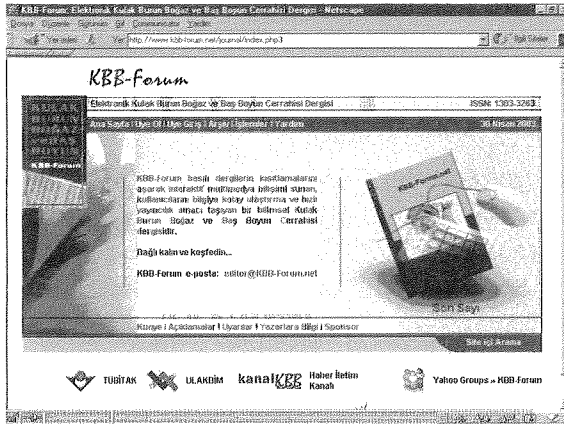
önemli katkılar sağlamışlardır; ancak giderek daha hızlı ve kolay erişilebilir bilgi paylaşımına duyulan gereksinim artmaktadır.

	Basılı Yayın	E-Yayın
Kağıt	+	-
Postalama	+	-
Baskı	Yayıncı	Okuyucu/Yazar
Tıpkı Basım	Yayıncı	Okuyucu/Yazar
Makale yayınlama süresi	++	+
Maliyet	++	+
Video/Ses	-	+
Donanım gereksinimi	-	+
E-haberleşme gereği	-	+
Okunma güçlüğü	-	+

Tablo 1: Basılı ve E-yayın Farkları

Tıp Alanında Bir İlk – Elektronik Dergi : KBB-Forum

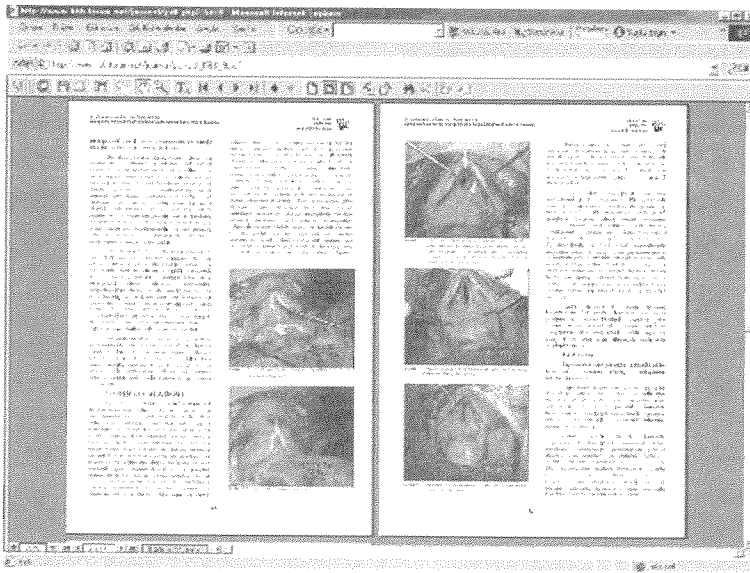
Basılı dergilerin kısıtlamalarını aşarak geniş bir alana dağıtılabilen, kolay ve hızlı erişilebilen, okuyucularına ve içeriğine katkıda bulunacaklara bilgi aktarabilen ekonomik dergilere ihtiyaç olduğu kesindir.

Şekil 1: KBB-Forum Sayfası

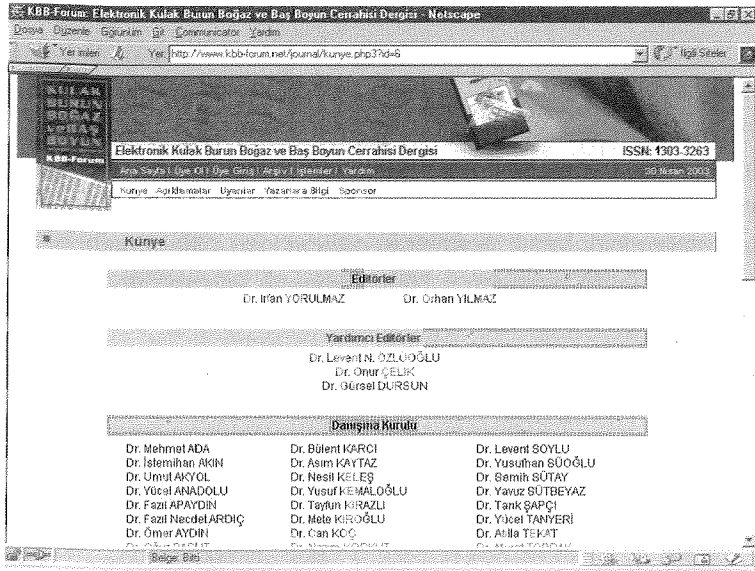
KBB-Forum, bu gereksinimi karşılamak amacıyla yayınlanmaya başlamış, basılı dergilerin dezavantajlarına sahip olmayan bir elektronik uzmanlık dalgı dergisidir. KBB-Forum'un yayın dili Türkçe ve İngilizce'dir (Bkz. Şekil 1).

KBB-Forum, basılı dergilerin kısıtlamalarını aşarak interaktif multimedya iletişimi sunan bir yapıdır. Bir elektronik dergi olması nedeniyle, KBB-Forum'un metin, ses ve görüntü içeriği bütün dünyaya açıktır. Hazırlık ve dağıtım maliyetinin, basılı dergilerde olduğundan daha düşük olması, daha fazla içeriğin "hatta" kalmasını sağlayacak ve okuyucuların dergiye erişim maliyeti sadece internet bağlantısı için gereken masraflarıyla sınırlı olacaktır.

Şekil 2: E-Makale Sayfası

KBB-Forum, alanında akademik statüye sahip uzmanlardan oluşan editörlerinin ve danışma kurulu üyelerinin yürüttüğü bir dergidir. KBB-Forum interaktiftir ve her makalenin yanında bulunan "Forum" bağlantısı ile okuyucuların dergiye ve makale yazarıyla yazışarak haberleşmesine olanak verir. Okuyucuların tartışma ortamına metin, ses, resim ve video görüntülerini göndermeleri de mümkündür. Böylece yorumlar, sorular ve yazarının bunlara yanıtı makale ile birlikte görülebilecektir.

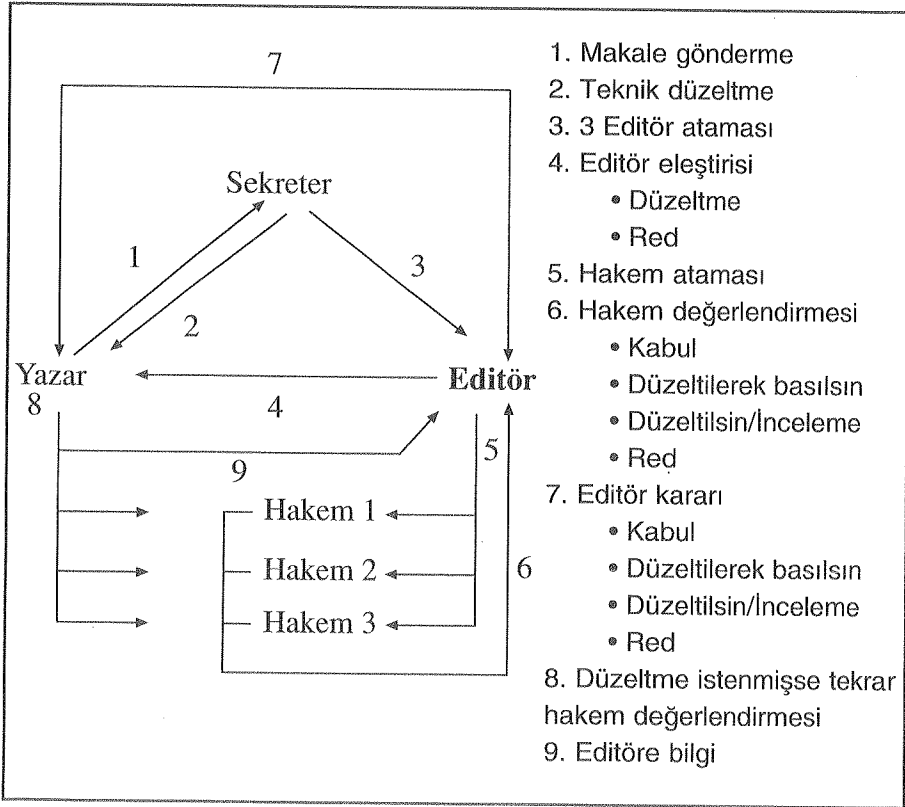

Şekil 3: KBB-Forum için Kapak Sayfası

KBB-Forum, hepsi aktif bilgisayar ve internet kullanıcısı olan editörler ve danışma kurulu üyelerinin, sponsorların ve interaktif web tasarımı konusunda deneyimli sistem operatörlerinin ortak bir görüşte birleşmesi sonucunda faaliyete geçmiştir. Daha önce KBB-Forum Tartışma Listesi'nde aktivite göstermiş, makale değerlendirme trafiğini internet üzerinden gerçekleştirebilecek, bilimsel yazı danışmanlığı işlevini "kanıta dayalı tıp" prensipleri çerçevesinde yürütecek tüm akademisyenler danışma kurulu üyesi olabilirler. KBB-Forum, bütün sağlık profesyoneli olan okuyuculara açıktır. Okuyucuların makale tam metinlerine ulaşmak için ücretsiz bir abonelik işlemi yaptırmaları, kullanıcı adını ve kendilerine verilecek şifreyi kullanarak sisteme giriş yapmaları gerekmektedir; bunun amacı, profesyonel bilgiler içeren makale ve yorumlara tıp mensubu olmayan kişilerin erişimini kısıtlamaktır.

KBB-Forum'un basılı dergilerden en önemli farkı gönderilen yazıların yayına kabul edilmesini hemen takiben yayınlanabilmesidir. KBB-Forum editörlüğü, yazının gönderilmesi ile yayınlanması arasında geçen sürenin en çok iki ay olmasını hedef seçmiştir. KBB-Forum'da yayınlanan bilimsel

yazıların akademik kariyer dosyalarında yer bulabilmesi için sayfa numarası almış PDF formatlarının kullanılması gerekecektir. Yazıların PDF formatları, her üç ayda bir, cilt ve sayı numarası verilmiş olarak yazarı çıktısı alınabilir hale gelecektir. Derginin bilimsel kimliğinin resmi olarak onaylanması için TÜBİTAK-ULAKBİM'in onayına başvurulmuştur;

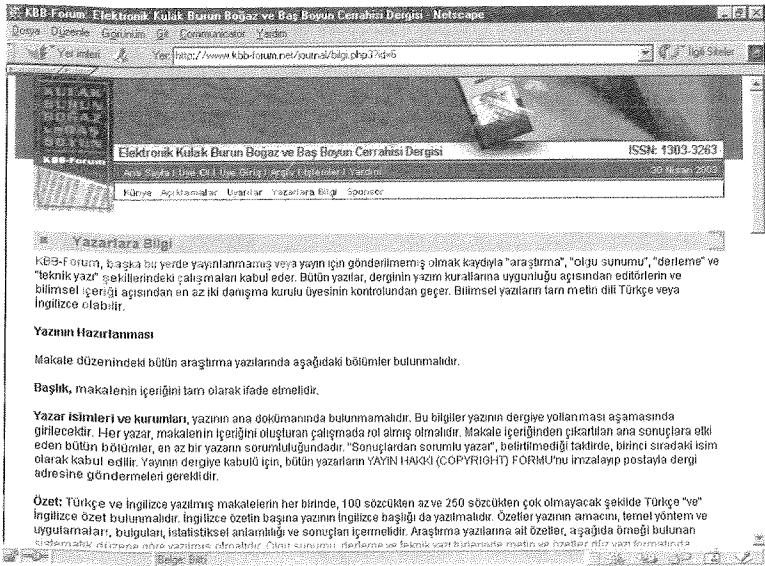

Şekil 4: Makale Kabul Süreci

KBB-Forum'un Tasarımı ve İşleyişi

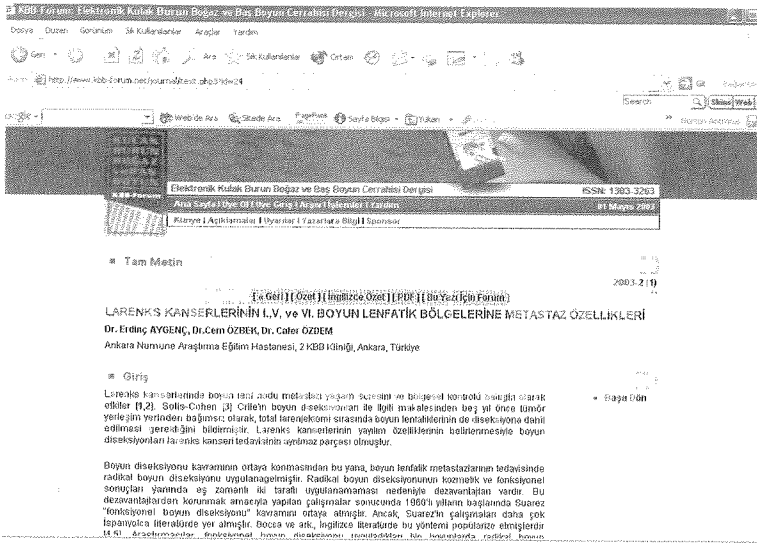
Yazarlar, ne kadar iyi yazmış olurlarsa olsunlar, ifadelerindeki bakış açısını okuyucularının da aynı perspektiften algılayıp algılamadıklarından emin olamazlar. Yazılı mesajların doğasında bulunan bu durağanlıkta kontrolün tama-

mı, okuyucunun katkısı olmaksızın yazardadır. Elektronik iletişimde ise, kullanıcıların multimedya ortamını kullanmada bir miktar esneklik payları ve akışı kontrol şansları vardır; interaktif katılım, veri toplama ve toplanan verileri inceleme olanaklarına da genellikle sahiptirler. Oysa, kullanıcılar elektronik ortamdan da çoğunlukla hoşnutsuzdurlar. Bu hoşnutsuzluk, sıklıkla, elektronik ortamı hazırlayanların interaktif bilişim yöntemlerini yeterince kullanmadan basılı dergilerdeki görünümü elektronik ortama aktarılmasından kaynaklanır. Bu hataya web tasarımlarında sık olarak rastlanmaktadır; bu tür tasarımlarda sayfalar arasında kaybolan, aradığı bilgiye nereden ulaşacağını kolaylıkla bulamayan ve bilgiye ancak uzun süre harcayarak ulaşan kullanıcılar elektronik ortamı basılı şeklinden daha sevimsiz, zor veya anlaşılabilir olarak nitelendirmektedirler. O halde, bir web tasarımı yapılırken bu sorunlar dikkate alınmalı, hedef kitlenin beklentileri, aranan bilginin ne olduğu, nerede kullanılacağı ve bilgiye ulaşmanın alternatif yöntemleri iyi bilinmelidir. Bunun da ötesinde, tasarımın şekli ve detayları, kullanıcılardan gelen isteklere göre kolayca yeniden şekillendirilebilmelidir.

Şekil 5: Yazarlara Bilgi Sayfası

KBB-Forum'un tasarımı yapılırken bu unsurlar dikkate alınmış ve basılı dergi okuyucularının gereksinim duyduğu eksikliklere yanıt verebilecek bir yapılanma oluşturulmaya çalışılmıştır. Okuyucular, derginin içeriğinde yer alan makalelerin listesine, özetlerine, tam metinlerine ve basılı bir dergi görünümüne sahip PDF dosyası formatındaki şekillerine ulaşabilecekler, her bir makalenin kendine ait tartışma "forum"una interaktif katılabileceklerdir. Bu şekilde, her yazının çok sayıda yorumcusu olabilecek ve bu yorumlara yazarın karşı, ya da aynı yöndeki görüşleri de dergide yer alabilecektir.

Şekil 6: Tam Metin E-makale